

1ST
**DIGITAL
DEMOCRACY
CONFERENCE**
Bangkok

งานสัมมนาวิชาการเรื่อง “First Digital Democracy Conference Bangkok”

จัดโดย

ศูนย์วิจัยธรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ
Siam Intelligence Unit (สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, สสส.),
เครือข่ายพลเมืองเน็ต และ Noviscape Consulting Group

วันอังคารที่ 20 พฤศจิกายน 2555 เวลา 09:00-16:00 น.

ณ ห้องประชุม 310 (ภาคเช้า) และ ห้องประชุม 815 (ภาคบ่าย)

ตึกมหาจักรีสิรินธร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักการและเหตุผล

อินเทอร์เน็ตได้ปฏิวัติวิธีการสื่อสารและกลายเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงผู้คนในทั่วโลก การยกระดับความเชื่อมโยงและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีคอมพิวเตอร์เป็นตัวกลางไม่เพียงแต่จะเปลี่ยนแปลงสำนักของพลเมืองเน็ตอย่างช้าๆ ทั้งในแง่ของการเข้าถึงการสื่อสารและประเด็นความเป็นส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังสามารถเพิ่มสำนักทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นทางการเมือง ยิ่งไปกว่านั้นอินเทอร์เน็ตกลายมาเป็นช่องทางใหม่สำหรับการเรียกร้องของพลเมือง ซึ่งทำให้เกิดพลังทางการเมืองใหม่ในรูปแบบต่างๆ อีกด้วย และในไม่ช้าตัวอินเทอร์เน็ตเองอาจกลายเป็นประเด็นใหญ่ทางการเมืองได้

การจัดประชุมในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาองค์ประกอบของ Digital Democracy จากมุมมองทางวิชาการและทางปฏิบัติที่หลากหลาย รวมทั้งต้องการจะริเริ่มสาขาการวิจัยในรูปแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Research) เพื่อศึกษาประเด็นต่างๆ ที่จะเกิดตามมากับ Digital Democracy ในอนาคตโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้เราต้องการจะเชื่อมต่อกันระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้มีการสื่อสารระหว่างทั้งสองกลุ่มมากขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการและกระบวนการทางการเมือง

การประชุมครั้งนี้แบ่งเป็นสองช่วง โดยในช่วงเช้าจะเป็นการบรรยายซึ่งเปิดให้บุคคลทั่วไปหรือผู้ที่สนใจเข้าร่วมการประชุมโดยจะมีหัวข้อในการนำเสนอ 6 ประเด็นและใช้เวลาประเด็นละ 20 นาที โดยวิทยากรจะมานำเสนอมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับ Digital Democracy ส่วนในช่วงบ่ายจะเป็นการเสวนาโต๊ะกลมสำหรับผู้ที่ได้รับเชิญเพื่อระดมสมองสำหรับการสร้างให้เกิดสาขาการวิจัยใหม่ว่าด้วยประเด็นประชาธิปไตยและโลกออนไลน์

วัตถุประสงค์

การประชุมครั้งนี้มีเป้าหมายที่จะระดมความคิดเพื่อการริเริ่มหัวข้อวิจัยใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับ Digital Democracy โดยเฉพาะงานวิจัยแบบสหวิทยาการเพื่อสร้างฐานความรู้ในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและประชาธิปไตยต่อไป โดยงานดังกล่าวหวังว่าจะเป็นก้าวแรกในการเป็นเวทีแลกเปลี่ยน ถกเถียง และค้นคว้าข้อมูลด้าน Digital Democracy ในด้านวิชาการและมีเป้าหมายจะจัดเป็นกิจกรรมต่อเนื่องและอาจขยายเป็นเวทีระดับภูมิภาคในอนาคต

- ระดมความคิดเพื่อการริเริ่มหัวข้อวิจัยใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับ Digital Democracy ให้เป็นสาขาวิชาในการศึกษาวิจัยและสร้างองค์ความรู้ใหม่ในระดับอุดมศึกษาและหน่วยงานวิจัยต่างๆ
- เพื่อสร้างกลุ่มความร่วมมือของนักวิจัยและนักปฏิบัติจากสาขาวิจัยต่างๆ เพื่อการสร้างองค์ความรู้และเผยแพร่ความรู้หรือประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมบนไซเบอร์สเปซ (cyberspace participation) การเมืองดิจิทัล (digital politics) สิทธิ และจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม รวมทั้งประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับ Digital Democracy ในประเทศไทยและประเทศอื่นๆในภูมิภาคอาเซียน
- เพื่อสร้างพื้นที่ทางวิชาการที่มีคุณภาพและมีพลังสำหรับความคิดใหม่ๆ การเปิดกว้างทางความคิดและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น โดยให้ประชากรไซเบอร์และส่วนอื่นๆได้เข้ามามีส่วนร่วม

หัวข้อการประชุมมีดังต่อไปนี้

1. การขัดเกลาทางสังคมโดยเทคโนโลยีดิจิทัล

ความสามารถในการเข้าถึง (accessibility) เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของ Digital Democracy (ยกตัวอย่างเช่นการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชากรไทยยังอยู่ที่ระดับร้อยละ 20 - 25 ของทั้งประเทศ) ช่องว่างทางการเข้าถึงเทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงประเด็นด้านการเข้าถึงในเชิงกายภาพเท่านั้น (เช่นการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงกายภาพในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต) แต่ยังรวมไปถึงกลุ่มผู้พิการและผู้สูงอายุอีกด้วย การใช้โซเชียลมีเดียและสื่อดิจิทัลในหน่วยงานต่างๆทั้งของรัฐและเอกชนจำเป็นจะต้องทำให้ใช้ได้อย่างครอบคลุม มิเช่นนั้นแล้วช่องว่างดังกล่าวจะกลายเป็นสิ่งกีดขวางที่ทำให้พลเมือง

ส่วนใหญ่ของประเทศไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบ้านเมืองในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริงประเด็นเหล่านี้จะนำไปสู่ปัญหาเรื่องความเสมอภาคและการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมของพลเมืองที่อาจจะนำไปสู่การแบ่งแยกกลุ่มพลเมืองก่อให้เกิดพลเมืองชั้นสองซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้

2. นวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยี และพื้นที่ทางการเมือง

รัฐบาลที่เปิดเผย (Open government) เป็นวิธีการกำกับดูแลของรัฐที่หมายรวมถึงหลักการเกี่ยวกับ“ความโปร่งใสของข้อมูล ข้อตกลงสาธารณะและความรับผิดชอบ” อย่างไรก็ตาม รัฐบาลที่เปิดเผยยังต้องการแนวทางแบบองค์รวมของการจัดทำนโยบาย กฎหมายและกรอบการกำกับดูแล โครงสร้างเชิงสถาบันและกระบวนการจัดการต่างๆ นอกจากนี้ควรจะมีการวางยุทธศาสตร์และแนวทางต่างๆ ในการใช้งานโซเชียลมีเดีย ทั้งในระดับชาติและระดับหน่วยงาน ไม่เช่นนั้นแล้วอาจจะก่อให้เกิดความสับสนแก่เจ้าหน้าที่และประชาชนได้ ยกตัวอย่างเช่น ข้อมูลต่างๆ ของหน่วยงานควรได้รับการจัดหมวดหมู่และคำนึงถึงช่องทางในการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์หลักของหน่วยงานหรือจะเป็นโซเชียลมีเดียต่างๆ รวมถึงการวางตัวผู้รับผิดชอบต่อช่องทางสื่อสารนั้นๆ

3. พื้นที่บนโลกดิจิทัล และรูปแบบการสื่อสาร

สื่อใหม่และถ้อยคำที่แสดงความเกลียดชัง: การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองดูเหมือนจะมีความร้อนแรงในโลกออนไลน์มากกว่าปกติ เราจะได้ตอบถ้อยคำที่แสดงถึงความเกลียดชังหรือจะระบุว่าเนื้อหาใดๆ นั้นจัดเป็นถ้อยคำที่แสดงความเกลียดชังได้อย่างไร นอกจากนี้เราจะช่วยพัฒนาการอภิปรายอย่างสร้างสรรค์ในโลกออนไลน์ได้อย่างไรบ้าง

การเซ็นเซอร์บนโลกดิจิทัลและการเซ็นเซอร์ตัวเอง: ขอบเขตของการเซ็นเซอร์บนอินเทอร์เน็ต (Internet Censorship) มีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ/ภูมิภาค ในบางประเทศก็มีระดับการเซ็นเซอร์บนอินเทอร์เน็ตเพียงเล็กน้อย ในขณะที่บางประเทศมีระดับการเซ็นเซอร์บนอินเทอร์เน็ตที่สูงจนถึงขั้นการจำกัดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหรือการปราบปรามการอภิปรายระหว่างพลเมืองเน็ต การเซ็นเซอร์บนอินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลเนื่องมาจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเช่น การเลือกตั้ง การประท้วง และเหตุจลาจล รัฐบาลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เองก็มีระดับในการเซ็นเซอร์บนอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันไป การตรวจสอบของภาครัฐในการใช้อินเทอร์เน็ตและการปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์ต่างประเทศจะเห็นได้ในพม่า กัมพูชา ฟิลิปปินส์ ไทย และเวียดนาม (Doherty, 2010) เป็นไปได้ว่าระดับการเซ็นเซอร์จากรัฐจะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์อาหรับสปริง เหตุการณ์ความวุ่นวายในไทย และความไม่สงบทางการเมืองในพม่า

4. กระบวนการขัดเกลาสถาบันโดยการเมืองดิจิทัล

ออนไลน์-ออฟไลน์: เส้นแบ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในโลกออนไลน์และออฟไลน์ค่อยๆ หายไปที่ละน้อย เราจะสามารถผลักดันกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ที่อยู่ในโลกออนไลน์ไปสู่การปฏิบัติใน

โลกจริงได้อย่างไร เราจะสามารถสรุปบทเรียนจากการเข้าซื้อเสนอกฎหมาย หรือการสรรหาบนช่องทางออนไลน์เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองในประเทศไทยได้อย่างไร และเราจะสามารถเรียนรู้อะไรได้จากจากมาเลเซียที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองแบบดิจิทัลที่ก้าวหน้าที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้บ้าง

พรรคการเมืองและไซเบอร์สเปซ: เราจะทำอย่างไรที่จะก่อให้เกิด Digital Democracy ขึ้นมาอย่างแท้จริง จำเป็นไหมที่จะต้องตั้งเป็นพรรคการเมือง และการตั้งพรรคการเมืองสามารถทำให้เกิดการเคลื่อนไหวภาคประชาชนหรือสำนักทางการเมืองได้จริงหรือไม่ (เช่นการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในโครงการ BIG Tree และโครงการ Bangkok Bicycle Campaign ไม่ต้องมีพรรคการเมืองมาผลักดัน) อะไรจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวภาคประชาชน (เช่นการทำให้เป็นกระแสหลัก, การแบ่งปันข้อมูลที่เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยง่าย)

5. ความมั่นคงกับโลกดิจิทัล

ความมั่นคงเป็นประเด็นที่หน่วยงานรัฐให้ความสนใจเป็นอย่างมากในขณะนี้ นอกเหนือไปจากความมั่นคงแบบเดิมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันประเทศและการทูตระหว่างประเทศแล้ว ประเด็นเรื่องความมั่นคงในเรื่อง “ความท้าทายใหม่ๆ” อย่างเช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การเกิดขึ้นของโรคหรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยคุกคามใหม่ๆได้เข้ามาบีบบบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลมีแต่จะเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เร็วขึ้น ซึ่งกระบวนการความมั่นคงของประเทศจะต้องปรับตามให้ทัน ดังนั้นความมั่นคงในโลกดิจิทัลจึงเป็นเหมือนสะพานเชื่อมระหว่างปัญหาความมั่นคงแบบดั้งเดิมและแบบใหม่และจะทำให้กรอบความคิดเกี่ยวกับการจำแนกประเภทของสถาบันทางสังคมและการรักษาความมั่นคงที่มีอยู่เดิมค่อยๆเลือนหายไป

6. ยุทธศาสตร์และความเป็นสากลของการเมืองดิจิทัล

Digital Democracy ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: เมื่อพิจารณาถึงประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดิจิทัลของภูมิภาคอาเซียน จะพบว่าไม่ค่อยมีการพัฒนาเท่าที่ควร (ยกเว้นสิงคโปร์) ยกตัวอย่างเช่น ในปี 2012 ประเทศมาเลเซียและบรูไน เป็นประเทศที่อยู่ในอันดับ 20 ประเทศแรกของการจัดอันดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดิจิทัล (e-Participation) ในขณะที่ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนามถูกจัดอันดับให้อยู่ในช่วง 30 ประเทศแรก และในขณะเดียวกันก็ไม่มีข้อมูลการจัดอันดับในพม่า กัมพูชาและลาว หน่วยงานภาครัฐในประเทศเหล่านี้ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียเพื่อเข้าถึงประชาชน รัฐในอาเซียนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย ยังไม่สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากโซเชียลเน็ตเวิร์กได้อย่างเต็มที่ ทั้งที่เห็นได้ชัดว่าประชาชนในแต่ละประเทศใช้โซเชียลมีเดียกันอย่างกว้างขวาง เราจะใช้สื่อดิจิทัลในประเด็นทางการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างไร และเราจะสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของประเทศอื่นๆ ได้อย่างไรบ้าง

กำหนดการประชุม

ช่วงเช้า: ห้องประชุม 310 ตึกมหาจักรีสิรินธร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 9:00 - 9:30 ลงทะเบียน
- 9:30 - 9:45 กล่าวแนะนำเกี่ยวกับการประชุม
- จิตติพร ฉายแสงมงคล

วิทยากรบรรยาย ดำเนินรายการโดย อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล

- 9:50 - 10:10 ปัญหาช่องว่างทางการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล
กษมา กองสมัคร (สวทช.)
- 10:10 - 10:30 ความเป็นกลางในการให้บริการอินเทอร์เน็ต
ดร. ไสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- 10:30 - 10:50 ความมั่นคงกับโลกดิจิทัล
พ.อ. ดร.ธีรนนท์ นันทขว้าง (กองบัญชาการกองทัพไทย)
- 10:50 - 11:10 ความเป็นส่วนตัวบนโลกออนไลน์: ความตระหนักรู้ของประชาชน
โสภาค พาณิชพาพิบูล (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย)
- 11:10 - 11:30 ตอบโต้ Hate Speech โดยใช้ Wikipedia?
ชาญชัย ชัยสุขโกศล (มหาวิทยาลัยมหิดล)
- 11:30 - 11:50 การก่อตัวของสถาบันของการเมืองในโลกดิจิทัล: บทบาทของสื่อใหม่ในการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชน
สมบัติ บุญงามอนงค์ (มูลนิธิกระเจ๊กเงา)
- 11:50 - 12:00 สรุปและกล่าวปิดงานช่วงเช้า
- 12:00 - 13:00 พักรกลางวัน

ช่วงบ่าย: ห้องประชุม 815 ตึกมหาจักรีสิรินธร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 13:00 - 14:30 เสวนาแบบโต๊ะกลม รอบที่ 1 ดำเนินรายการโดย พิเชฐฐ์ ยิ่งเกียรติคุณ
- 14:30 - 14:45 พักรทานอาหารว่าง
- 14:45 - 15:45 เสวนาแบบโต๊ะกลม รอบที่ 2 ดำเนินรายการโดย พิเชฐฐ์ ยิ่งเกียรติคุณ
- 15:45 - 16:00 สรุปและปิดการประชุม โดย ดร. ไสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์

บทคัดย่องานสัมมนาวิชาการเรื่อง “First Digital Democracy Conference Bangkok”

Net Neutrality and the Future of the Internet

Soraj Hongladarom, Department of Philosophy, Chulalongkorn University

I will focus in this talk on introducing the principle of net neutrality and then speculate on the future of the internet. Net neutrality is the principle that the content of what passes on in the network should be free, and the service providers should not make any discrimination as to what kind of content is being passed on in their networks. This has had profound implications for the internet and in fact the future of the internet itself crucially depends on it. I will also talk about how this principle is compromised especially in the Thai context. Net neutrality has the potential of creating huge disruptions in the political structure, but it also could be a tool for the authorities to create their version of reality. However, it is always better to err on the side of having more freedom than openness than the other way round because, as John Stuart Mill says, having freedom and free flow of information creates a “marketplace of ideas” where bad ideas tend to be crowded out by good ones. Things so far have proved Mill to be right, and they should be kept that way.

ความเป็นส่วนตัวบนโลกออนไลน์: ความตระหนักรู้ของประชาชน

โสภาค พาณิชพาพิบูล มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

สิทธิความเป็นส่วนตัว (privacy) ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย และยังเป็นสิทธิที่ช่วยทำให้การใช้สิทธิอื่นๆ เป็นไปได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังได้รับการรับรองทั้งในกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 1945 และในรัฐธรรมนูญของประเทศ ไทย ในปัจจุบันมิติของความเป็นส่วนตัว ที่ถูกให้ความสำคัญมากคือมิติด้านความเป็นส่วนตัวเชิงข้อมูลข่าวสาร (information privacy) ซึ่งเป็นที่มาข้อหลักการในการออกแนวทางปฏิบัติและกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในหลายประเทศ

การเกิดขึ้นของสังคมสารสนเทศ (information society) และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้ความเป็นส่วนตัวถูกละเมิดได้อย่างง่ายดาย ในขณะที่การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปได้อย่างมากขึ้น ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อปกป้องการละเมิดความเป็นส่วนตัว

การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งถือว่าการละเมิดความเป็นส่วนตัว ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการโจมตีผู้ที่มีความเห็นแตกต่างทางการเมือง ดังเช่นที่เกิดขึ้นหลายครั้งในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการวิจัยเชิงสำรวจพบว่า คนไทยมีระดับของความตระหนักรู้ต่อการถูกละเมิดความเป็นส่วนตัวอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดีในการผลักดันให้มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นในประเทศไทย